

М-р Илија Јованов¹

**ИЗВРШУВАЊЕ НА СТРАНСКИ КРИВИЧНИ ПРЕСУДИ:
ПРАВНА РЕГУЛАТИВА ВО МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО И
МЕЃУНАРОДНИ ПРЕПОРАКИ ВО ИЗВРШУВАЊЕТО НА
СУДСКИТЕ ОДЛУКИ**

1.04 Стручна статија
УДК 316.624(049.3)

Апстракт

Предмет на анализа на овој труд е извршувањето на странски кривични пресуди. Појдовна основа при анализата ќе ни биде македонскиот Закон за меѓународна соработка во кривичната материја. Воедно, со цел поуспешна и поквалитетна анализа на оваа тема, ќе бидат наведени билатералните и мултилатералните договори што нашата држава ги има склучено и ратификувано со други држави и/или организации. Понатаму, во трудот, низ анализа на домашна и странска правна литература, но и на правни акти, ќе биде прикажан начинот на извршување на странските кривични пресуди од земја молител во замолената држава. Во денешното модерно време на живеење, потребно е да се ограничи традиционалното верување и став дека само државата што ја донела пресудата ќе мора и да ја изврши. Сепак, современите облици на сериозен (организиран) криминал, со нови појавни форми и различен интензитет, не познаваат национални граници. Следствено на тоа, кога имаме криминал без граници, потребно ни е и осовременување на системот и на облиците на казнената репресија. Извршувањето на странски кривични пресуди е значајна форма од аспект на современата борба против криминалот.

Клучни зборови: меѓународна соработка, кривично гонење, кривична правда, кривичноправна помош, извршување на странски кривични пресуди

ВОВЕДНИ НАПОМЕНИ

Главната хипотеза од која тргнувам при пишувањето на овој труд е значењето на извршувањето на странските кривични пресуди во насока на осовременување на борбата со современите облици на транснационалниот организиран криминал.

Имено, имајќи предвид дека современите политики на отвореност на државните граници, како и големиот тренд на движење и миграција на лица поради работа, привремен престој, но и преселување во друга држава на која не се државјани, неизбежно придонесува за зголемување на ризикот за безбедноста и сигурноста на луѓето, имотот и капиталот.

---

¹ Авторот е магистер на правни науки од областа на казненото право и магистер на безбедносни науки. Е-пошта: ilija_jovanov@yahoo.com.

Како што е случајот граѓаните во рамките на својата национална држава секојдневно да доаѓаат во контакт и судир со законите, така и при излегувањето од матичната држава, граѓаните се соочуваат со законите на државата во која во тој момент се наоѓаат по кој било основа.

Овие ситуации ја наметнуваат потребата од побрзо и поефикасно реагирање и надминување на конкретната правна ситуација. Во овие случаи се јавува потреба од меѓународна соработка помеѓу државите. Начинот на справување со конкретните ситуации е разработен во националните законодавства, но и во рамките на билатералните и мултилатералните договори склучени и ратификувани помеѓу државите.

Меѓународната заедница има развиено низа механизми за меѓународна соработка во кривичната материја, кои особено се однесуваат на екстрадиција, заемна правна помош, трансфер на постапки, трансфер на осудени лица, признавање на пресудите на странски јурисдикции, замрзнување или заплена на средства и имот, и соработка помеѓу агенциите што ги спроведуваат законите. Овие механизми се однесуваат на секаков тип криминалитет.²

Неспорен е фактот дека признавањето кривична пресуда што е донесена во една држава е од големо значење во процесот на олеснување на меѓународната соработка и сузбивањето на транснационалниот организиран криминал.

Овде би напоменал дека согласно член 4 од македонскиот Закон за меѓународна соработка во кривичната материја³, меѓународната соработка во кривичната материја опфаќа: меѓународна правна помош, преземање и отстапување на кривично гонење, екстрадиција и извршување на кривични пресуди и трансфер на осудени лица.

Меѓународната правна соработка во кривичната материја е секоја поддршка со која се овозможува во замолената држава да се реализира барање од аспект на исполнување некое дејство од кривичната постапка или постапката за извршување на санкција, поведена во државата молител (или: барател). Дали и во кој обем може да се одговори на некое барање секогаш зависи од најмалку три фактори, а тоа се: 1) правните регулативи во замолената држава што треба да се почитуваат, 2) меѓународно-правните договори помеѓу двете држави или мултилатерални договори во кои овие држави се дел од потписниците и 3) содржината и обемот на барањето. Исто така, во ретки ситуации, постои и правна соработка без договор, без реципроцитет, а по дипломатски пат и врз основа на добра волја. Реципроцитетот, пак, за да се реализира, подразбира постоење на: двоказност, извесен карактер на деликтот, начело на специјалност и начело на јавен поредок (постоење на посебни околности што може едноставно да се конкретизираат како пречка за правната помош од законски, уставно-правни или меѓународни причини).⁴

Во продолжение на овој труд, сметам дека е неопходно да изнесам одредени ставови и дилеми што постојат во правната теорија, а кои се однесуваат на извршувањето на странските кривични пресуди.

---

² Прирачник за меѓународна правна помош во кривичната материја. Проект: „Зајакнување на правната соработка во граѓанската и кривичната материја“ (МК 12 ИВ ЈН 01 TWL). Проектот го спроведува: Центар за меѓународна правна соработка (CILC). Декември 2016 година, стр. 6. Достапно на: <http://prosecutorsnetwork.org/uimages/Final%20Manual%20Criminal%20Law%20Macedonian%20version%206%20December%202016.pdf>

³ Закон за меѓународна соработка во кривичната материја (Службен весник на Република Македонија бр. 124 од 20.9.2010 година).

⁴ Штал, А., презентација: „Меѓусебна соработка во кривични предмети“. Скопје: Академија за судии и јавни обвинители, 19.5.2011 година. Види кај: Конеска, М., Милошески, В., Маркоски, А. (2016). „Меѓународна соработка во кривичната материја: прирачник за практичари“, Скопје: ОБСЕ, стр. 5.

1. СТАВОВИ И ДИЛЕМИ ВО ПРАВНАТА ТЕОРИЈА ОКОЛУ ИЗВРШУВАЊЕТО НА СТРАНСКИТЕ КРИВИЧНИ ПРЕСУДИ

Извршувањето на странските казни претставува највисок дострел, најрадикален позитивен ефект на признавањето на нивното позитивно дејство.⁵

Доколку, спротивно на потпишаните и ратификувани акти, една држава одбие барање од друга држава, тогаш најчесто следува прекор во рамките на меѓународната заедница или организација, но можно е и поведување постапка од страна на државата барател пред Меѓународниот суд на ООН во Хаг.

Во правната теорија постои стојалиште дека преземањето на кривичниот прогон претставува меѓународна правна соработка, но не и помош, бидејќи со тоа се иницира постапката, а не се унапредува веќе постојна кривична постапка, како што е случајот со многубројните форми на правна помош: екстрадицијата или трансферот на осудени лица и извршувањето на пресудите.

Во правната литература, пред сè, во странската, се среќаваат интересни образложенија и толкувања за тоа што претставува извршувањето на странска кривична пресуда.

Па така, проф. д-р **Давор Крапац** смета дека: „Извршувањето на странска кривична пресуда, според својата форма, претставува извршување на домашна пресуда за (странска) кривична санкција, а според својата содржина, акт на правна помош. Или, попрецизно, извршувањето на странска кривична пресуда, според својата форма, секогаш претпоставува донесување (судска) одлука во замолената држава со која се утврдува постоењето претпоставки за неа, според домашното право и (евентуално) ја приспособува странската кривична санкција на прописите на внатрешното законодавство. Во замолената држава значи, *stricto sensu*, се извршува одлуката на домашен суд за кривичната санкција што ја изрекол странски суд, а не странска кривична пресуда. Од аспект на внатрешното право, значи, станува збор за извршување одлука на домашен суд. Од друга страна, извршувањето на странска кривична пресуда, според својата содржина и цел, несомнено претставува акт на правна помош што замолената држава ѝ ја укажува на државата молител, со тоа што нејзините органи (по правило, органите за извршување на кривичните санкции) преземаат низа дејства за да ја извршат кривичната санкција изречена во другата држава и на тој начин да го остварат нејзиното право на казнување“.⁶

Честопати, во интерес на поефикасно извршување на казната, потребно е таа да биде извршена во државата чијшто државјанин е осудениот, односно во државата на домицилот. Ова особено го има кај кратките казни лишување од слобода, каде што обично не доаѓа до екстрадиција поради извршување на казната, или во случај на бегство на извршителот во неговата национална држава и неможноста за екстрадиција.⁷

Наведувајќи аргументи *pro* и *contra* извршувањето на странска кривична пресуда, проф. д-р **Зоран Сулејманов** истакнува дека: „Согласно интересот за развивање на меѓународната солидарност во сузбивањето на криминалитетот, може слободно да се каже дека институтот на извршување на странска кривична пресуда добива особено значење што го поместува над останатите облици на кривичноправна помош. Гледано од тој аспект, овој институт, всушност, значително го олеснува извршувањето и на оние кривични санкции спрема осудени лица, кои согласно принципот на неекстрадирање

⁵ Камбовски, В. (1998), „Меѓународно казнено право“, Скопје: Просветно дело, стр. 187.

⁶ Крапац, Д. (1987). *Međunarodna krivičnopravna pomoć*, Zagreb: Informator, стр. 107-108.

⁷ Bouzat – Pinatel, *Traité de droit pénal et de criminology*, Tome II – *Procédure pénale*, Deuxième éd., Paris, 1970, стр. 1687.

домашни државјани се вратиле во својата држава со цел да го избегнат нивното издржување“.⁸

Во правната литература се наведува дека институтот извршување на странска кривична пресуда има предност и од аспект на тоа дека замолената држава не се оптоварува со водење кривична постапка, особено од аспект на тоа дека е речиси невозможно да се испочитува принципот на непосредност во спроведувањето на доказите во самата кривична постапка, бидејќи делото е сторено во друга држава.⁹

Можноста странска кривична пресуда да биде извршена во земјата на потекло на осуденикот е актуализирана и од потребата на евидентирање на таквата осуда од страна на земјата на живеалиштето. На тој начин, борбата со меѓународниот криминалитет станува поефикасна и придонесува за остварувањето на принципот на солидарност меѓу земјите што соработуваат во таквата борба.¹⁰

Сепак, проф. д-р **Владо Камбовски** со право наведува дека: „Не постои законодавство во кое извршувањето на странската пресуда би било статуирано како еднострана можност, без условот на реципроцитет. По природата на нештата, за регулирањето на оваа материја на меѓународен план, од првостепено значење е билатералната соработка на државите. Склучувањето билатерални договори за заемно извршување на казни пресуди станува сè пораширена практика“.¹¹

Европската Унија (ЕУ) воспостави заемно признавање на кривичните одлуки како „камен-темелник“ на заедничка област на слобода, безбедност и правда, кое имаше голем број последици за признавањето странски кривични пресуди. Особено, ЕУ ги прошири опсегот и содржината на *ne bis in idem* и спроведе систем на задолжително признавање на кривичните пресуди за одредени ефекти (извршување на затворски казни, рецидиви, условна осуда итн.) преку инструменти што се обврзувачки за земјите членки. Дополнително, постојат меѓународни кривични трибунали, особено Меѓународниот кривичен суд (МКС), чии статuti бараат признавање на нивните пресуди од страна на државите на кои тие се обврзувачки. Оттука, може да се тврди дека признавањето странски кривични пресуди се менува со темпото на поопштите модификации на концепциите за суверенитет, соработка и јурисдикција над кривичните прашања.¹²

Во овој дел може да заклучиме дека со признавањето и извршувањето на странски кривични пресуди, несомнено, се врши одреден степен на модификација на традиционалните концепти за сувереност и јурисдикција на националната држава врз одредени институти во кривичната материја. Ова неизбежно води кон модернизирање на борбата и справувањето со новите нетрадиционални форми на криминалитет.

2. ИЗВРШУВАЊЕ НА СТРАНСКИ КРИВИЧНИ ПРЕСУДИ СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО

Правосилната казна пресуда има определено влијание и дејство во рамките на еден национален систем. Таа претставува *res judicata*, односно се смета за конечна одлука, правосилна пресуда, која претставува неможност за повторно судење и

---

⁸ Сулејманов, З. (1999), „Извршување на странска кривична пресуда“, Скопје: МРКК, год. 6, бр. 1-22. стр. 67-94.

⁹ Во овој поглед, аргументација дава и проф. д-р Владо Камбовски. Види: Камбовски, В. (1984), „Признавањето и извршувањето на странски кривични пресуди“, Скопје: Правна мисла, бр. 5-6, стр. 584.

¹⁰ Сулејманов, З. (1999), „Извршување на странска кривична пресуда“, Скопје: МРКК, год. 6, бр. 1-22. стр. 72.

¹¹ Камбовски, В. (1998), „Меѓународно казно право“, Скопје: Просветно дело, стр. 189.

¹² Caeiro, P. and Carvalho, C. (2018). Recognition of Foreign Penal Judgments. Oxford Bibliographies Online. Available on: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199796953/obo-9780199796953-0165.xml>

разгледување еден ист случај, таа претставува пречка за повторно покренување нова казнена постапка против исто лице за исто кривично дело.¹³

Нужноста од интензивирање на различните облици на меѓународна соработка во спречувањето на криминалот го актуелизира прашањето: дали казнената пресуда донесена во една држава може да има екстратериторијално дејство, дали под определени услови таа може да има и меѓународна важност во смисла на нејзино уважување или проширување на нејзините консеквенции и во друга држава?¹⁴

Признавањето на екстратериторијалното дејство на казнената пресуда може да се појави во негативен или во позитивен вид: признавање блокирачко, негативно дејство, што ќе значи – казнената пресуда да биде уважувана како *res judicata* во друга држава со сите консеквенции (*non bis in idem*); признавање на позитивните ефекти на казнената пресуда, што, со други зборови, значи нејзино третирање во друга држава *ipso facto* како домашна пресуда (со различни консеквенции во однос на повратот, правните последици, условната осуда, рехабилитацијата итн.); и извршување на санкцијата што е изречена со пресудата во друга држава, што претставува највисок дострел на признавање на нејзиното позитивно дејство.¹⁵

Како резултат од територијалниот принцип, нашето казнено процесно законодавство се применува на целата територија на нашата држава, под која се подразбира сувоземната територија, водените површини внатре во нејзините граници, како и воздушниот простор над нив (чл. 122 ст. 2 од КЗ).¹⁶

Обврска на судот и на другите органи што учествуваат во кривичната постапка е да го применуваат домашното право, т.н. *lex fori*, без оглед на фактот дали постапката се води спрема домашен или спрема странски државјанин, без оглед дали кривичното дело е сторено на територијата на домашната држава или на територија на странска држава, како и без оглед на фактот дали кривичното дело е сторено кон домашен или странски државјанин. Територијалното важење на казненото процесно право ја исклучува можноста да се примени странско казнено процесно право на територијата на домашна држава и од нејзините органи, независно од странските елементи во конкретниот случај, на пример, ако лице што е странски државјанин сторило кривично дело на домашна територија или странецот е оштетен со кривично дело. Неможноста да се примени странското казнено процесно право се однесува и на домашни и на странски органи што ја вршат својата дејност на територијата на друга држава.¹⁷

Во продолжение на овој труд ќе ја опишам постапката за извршување на странска кривична пресуда во нашата држава.

Согласно член 25 став 5 од Законот за кривичната постапка¹⁸, првостепените судови, во совет составен од тројца судии, меѓу другото: „донесуваат пресуда според одредбите за извршување на странска кривична пресуда утврдени со посебен закон и ставаат предлози во случаите предвидени во овој или во друг закон“.

¹³ Карчева Сања (2015), „Казненоправна помош во кривичната материја“ (магистерски труд), Штип: Правен факултет, стр. 65.

¹⁴ Камбовски, В. (1998), „Меѓународно казнено право“, Скопје: Просветно дело, стр. 163.

¹⁵ Ibid, стр. 163-164.

¹⁶ Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/2011, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 82/2013, 14/2014, 27/2014, 28/2014, 41/2014, 115/2014, 132/2014, 160/2014, 199/2014, 196/2015, 226/2015, 97/2017 и 248/2018).

¹⁷ Калајчиев, Г., Лажетиќ, Г., Неделкова, Л., Денковска, М., Тромбева, М., Витларов, Т., Јанкуловска, П., Кадиев, Д. (2018), „Коментар на Законот за кривичната постапка“, Скопје: ОБСЕ, стр. 29.

¹⁸ Закон за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018).

Во практиката, ова значи дека и покрај постоењето на осудителна пресуда, донесена во постапка во странска држава, со која одредено лице или одредени лица се огласени за виновни за сторено кривично дело, за да може истата таа пресуда да се изврши во нашата држава, неопходно е надлежен првостепен суд за тоа да донесе соодветна пресуда. Со други зборови, во нашата држава ќе се извршува одлуката на домашен суд за кривичната санкција што ја изрекол суд на друга држава, а не директно странската кривична пресуда. Од аспект на внатрешното право, ова значи дека станува збор за извршување на одлука на домашен суд.

Ова значи дека во нашата држава, за да може да се извршува странска кривична пресуда, потребно е Кривичниот совет¹⁹ на првостепениот суд за тоа да донесе пресуда согласно одредбите за извршување на странска кривична пресуда утврдени со посебен закон.

Постапката за извршување на странски кривични пресуди во нашата држава е уредена со Законот за меѓународна соработка во кривичната материја²⁰. Овој закон, меѓународната соработка ја регулира преку формите на меѓународна правна помош, преземање и отстапување на кривично гонење, постапката на екстрадиција и извршувањето на кривични пресуди и трансфер на осудени лица. Во согласност со македонското законодавство, признавањето и извршувањето на странска кривична пресуда се остварува во услови на заемност или постоење на меѓународен договор.

До денот на почетокот на примената на овој закон, меѓународната правна соработка во кривичната материја на нашата земја беше уредена во рамките на дотогашниот ЗКП во одделни поглавја, при што детално беше регулирано постапувањето на судот и обвинителството во постапката за екстрадиција на обвинети и осудени лица, каде што беа опфатени сите сегменти на постапката. Останатите постапки, како постапката за трансфер на осудени лица, постапката на трансфер на казнени постапки и постапката за давање меѓународна правна помош, како и извршување на меѓународните договори во кривично правните предмети, немаа детално појаснување на условите и постапката. Во практиката, со цел да се надмине таквиот недостаток, се користеше регулираната екстрадициона постапка како образец за другите постапки, а условите за постапување по барањата се црпеа од соодветните конвенции.²¹

Со новиот ЗМСКМ (Закон за меѓународна соработка во кривичната материја – моја заб.) се надминаа повеќето од проблемите на кои наидуваа практичарите. Ова е поради тоа што овој закон целосно ги уредува условите и постапката за давањето на меѓународната соработка во кривичната материја по поднесена замолница, како и постапките на трансфер на кривична постапка, додека, пак, во постапката за екстрадиција се внесоа новините како што е, на пример, скратена постапка за екстрадиција.²²

Од ова може да констатираме дека во нашата држава имаме солидна нормативна рамка што ја уредува меѓународната соработка во кривичната материја.

Во продолжение на овој труд ќе ги елаборирам одредбите од македонскиот Закон за меѓународна соработка во кривичната материја, а кои се однесуваат на извршувањето на странски кривични пресуди во нашата држава.

---

¹⁹ Законот за кривичната постапка не го користи терминот „Кривичен совет“, но во практиката тој е општоприфатен термин како назив за овој совет.

²⁰ Закон за меѓународна соработка во кривичната материја (Службен весник на Република Македонија бр. 124/2010).

²¹ Конеска Маја, Милошески Владимир и Маркоски Александар (2016), „Меѓународна соработка во кривичната материја: прирачник за практичари“, Скопје: ОБСЕ, стр. 7.

²² Ibid.

Според член 82 од Законот за меѓународна соработка во кривичната материја, домашниот надлежен суд, по барање на странски надлежен орган, ќе изврши правосилна кривична пресуда во однос на санкцијата што ја изрекол странски или меѓународен суд, со пресуда со која ќе изрече санкција според Кривичниот законик на Република Македонија²³ и соодветна санкција што ја изрекол странскиот суд, но не може да изрече построга санкција од санкцијата што ја изрекол странскиот суд.

Согласно член 83 од истиот закон, во изреката на пресудата, домашниот надлежен суд ќе ги внесе во целост изреката и називот на судот од странската пресуда. Во образложението на пресудата ќе се наведат причините според кои домашниот надлежен суд се раководел при изрекувањето на санкцијата. Домашниот надлежен суд донесува пресуда во советот на судот согласно одредбите од Законот за кривичната постапка. За седницата на советот ќе бидат известени надлежниот јавен обвинител и бранителот на осудениот. Ако видот и висината на санкцијата што ги изрекол странскиот суд не се во согласност со домашното законодавство, домашниот надлежен суд ќе изрече санкција според домашното законодавство што е предвидена за исто кривично дело за кое е донесена пресудата. Времето поминато во притвор и издржување на санкцијата во странската држава се засметува во изречената санкција од домашниот надлежен суд. Против пресудата, жалба може да поднесат надлежниот јавен обвинител, осудениот или неговиот бранител согласно со одредбите од Законот за кривичната постапка.

Членот 84 од Законот за меѓународна соработка во кривичната материја ја регулира стварната и месна надлежност. Имено, согласно оваа одредба, стварно надлежен суд е судот определен со закон. Месната надлежност на судот, пак, се определува според последното место на живеење на осуденото лице во Република Македонија, а ако осуденото лице немало место на живеење во Република Македонија, според местото на раѓање. Ако осуденото лице немало место на живеење ниту е родено во Република Македонија, Врховниот суд на Република Македонија ќе определи еден од стварно надлежните судови пред кој ќе се спроведе постапката.

Членот 85 од истиот закон го регулира извршувањето на странска кривична пресуда. Имено, според овој член, *санкцијата изречена со правосилна пресуда на странски надлежен орган ќе се изврши согласно домашното законодавство за извршување на санкции*. Извршувањето на странската кривична пресуда ќе биде прекинато ако во странската држава во која е изречена санкцијата настапила застареност за извршување на санкцијата или е укинато извршувањето. Одлуката за помилување или амнестија донесена во странска држава, во однос на лицето за кое е преземено извршување на санкцијата, ќе се применува и на територијата на Република Македонија. Одлуката за повторување на кривичната постапка ја носи странскиот надлежен орган. Ако се извршува само одлуката за трошоците, на странскиот надлежен орган ќе му се врати преостанатиот износ по одбивањето на настанатите трошоци, под услов на заемност. Одлуката на странскиот надлежен орган за трошоците ќе се преземе и ќе се изврши доколку тие трошоци се плаќаат во странската држава.

Во членот 86 од истиот закон се предвидени услови за извршување на странска кривична пресуда. Според овој член, странската кривична пресуда ќе се изврши ако:

---

²³ Собранието на Република Македонија на 11 јануари 2019 година ги донесе амандманите XXXIII, XXXIV, XXXV и XXXVI на Уставот на Република Македонија и Уставниот закон за спроведување на амандманите од XXXIII до XXXVI на Уставот на Република Македонија, со што државата беше преименувана во Република Северна Македонија. Истите влегоа во сила на 12 февруари 2019 година. Бидејќи Законот за меѓународна соработка во кривичната материја е донесен во 2010 година, односно пред промената на името на државата, при цитирањето на одредбите од истиот го употребувам името Република Македонија.

- 1) е правосилна и извршна;
- 2) кривичното дело е предвидено како кривично дело и согласно домашното законодавство;
- 3) е донесена во присуство на осудениот и
- 4) не настапила застареност за извршување на санкцијата согласно домашното законодавство.

Согласно член 88 од Законот за меѓународна соработка во кривичната материја, кон барањето за извршување на кривична пресуда на домашен суд во странска држава, се доставува:

- 1) оригинал или заверена копија од пресудата со клаузула на правосилност и извршност;
- 2) лични податоци за осуденото лице, државјанство и живеалиште;
- 3) текст од законските одредби врз кои се заснова пресудата;
- 4) документ за времето што лицето го поминало во притвор и на издржување на казната и
- 5) оригинал или заверена копија на списите, ако тоа го бара странската држава што ја извршува.

Според член 89 од истиот закон, барање за отстапување на извршување на правосилна кривична пресуда на домашен суд во странска држава доставува Министерството врз основа на претходно доставено барање на домашниот суд што ја донел пресудата.

Членот 90 од Законот за меѓународна соработка во кривичната материја го регулира запирањето извршување на правосилна кривична пресуда на домашен суд. Имено, ако странски надлежен орган извршува правосилна кривична пресуда на домашен суд, домашниот суд го запира извршувањето кога е започната постапка за нејзино извршување во странската држава на која ѝ е доставено извршувањето. Кривичната пресуда на домашниот суд не може да се изврши кога таа, според прописите на државата на која ѝ е доставено извршувањето, во целост е извршена. Осуденото лице може да биде притворено ако постои основано сомнение дека ќе ја избегне постапката за извршување на кривичната пресуда.

Согласно член 91, ако по преземањето на извршувањето на кривична пресуда на домашен суд дојде до нејзина измена или откажување, за тоа мора да биде известена странската држава што го презела извршувањето. Ако извршувањето на санкција изречена со правосилна пресуда е преземено од странска држава, тоа може да се продолжи во Република Македонија, доколку осуденото лице побегне од извршување на санкцијата во странска држава.

3. МЕЃУНАРОДНИ ПРЕПОРАКИ ВО ИЗВРШУВАЊЕТО НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ

Имајќи го предвид фактот дека во последниве неколку децении криминалот, а особено сериозните форми на организиран криминал, го зголемија својот обем и дострел во интернационални рамки, насушно се наметна потребата од меѓународна соработка помеѓу државите во кривичната материја.

Рамките во кои оперираат новите сериозни облици на организираниот криминалитет, степенот на опасност од криминалитет, но и потребата од брз, ефикасен и ефективен одговор на криминалните дејства, успеваат да ја истакнат потребата дека правото и обврската за извршување на кривичната пресуда не ѝ припаѓа само на онаа држава што ја донела пресудата. Напротив, во модерниот свет во кој живееме и работиме, извршувањето на кривичните пресуди (особено за сериозните кривични дела) го губи ексклузивниот национален карактер и добива интернационални димензии. Ова е

повеќе од неопходно во правецот на изградба на современа правна држава чиј приоритет е задоволувањето на правдата и владеењето на правото.

Токму поради несомнената потреба од ефикасен и ефективен одговор на современите појавни облици на организиран криминал, во меѓународното казнено право секојдневно се употребуваат институтите: меѓународна правна помош, преземање и отстапување на кривично гонење, екстрадиција и извршување на кривични пресуди и трансфер на осудени лица.²⁴

Собранието на Република Македонија на седница одржана на 20 мај 1999 година донесе Закон за ратификација на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, со Додатен протокол²⁵. Во самата Конвенција се наведува дека меѓусебната правна помош е материја во тесна врска со онаа на екстрадицијата, која веќе е уредена со Конвенција од 13 декември 1957 година.

Со Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, договорните страни се обврзуваат меѓусебно да ја усогласат, во согласност со одредбите на оваа конвенција, правната помош, во најширока можна мера, во сите постапки што ги регулираат повредите, чие сузбивање, во моментот кога е побарана помошта, е во надлежност на правосудните органи на страната молител. Во Глава II од оваа Конвенција е разработена постапката за постапување по замолница од една до друга држава. Глава III се однесува на предавање процесни акти и судски одлуки – повикување сведоци, вештаци и лица против кои се води постапка. Глава IV се однесува на судското досие. Глава V од оваа Конвенција се однесува на постапката, односно во членот 14 се наведува дека барањата за меѓусебна правна помош треба да ги содржат следните податоци: а) органот од кој потекнува барањето, б) предмет и мотив на барањето, в) во рамките на можностите, идентитетот и националноста на лицето во што е прашање, г) името и адресата на примателот. Глава VI се однесува на барања за поведување гонење. Глава VII се однесува на размена на известувања за пресудите, односно според член 22, секоја од договорните страни ќе ја известува заинтересираната страна за кривичните пресуди и понатамошните мерки што се однесуваат на државјани на оваа страна и биле предмет за оформување судски предмет. Министрите за правда ќе си разменуваат вакви информации најмалку еднаш годишно. Ако засегнатото лице се смета за државјанин на две или повеќе договорни страни, известувањата ќе ѝ бидат соопштени на секоја од заинтересираните страни, освен кога ова лице нема државјанство на страната на чија територија било осудено.

Со Дополнителниот Протокол²⁶ на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, државите потписнички се договориле и во поглед на фискалните кривични дела. Имено, со овој дополнителен протокол, државите потписнички се обврзуваат дека нема да одбијат правна помош само поради тоа што барањето се однесува на дело што по мислењето на замолената Страна е фискално кривично дело. Според член 2 од Дополнителниот Протокол на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, во случај кога договорната Страна го условила извршувањето на замолницата за претрес на заплена на предмети со тоа делото што е предмет на замолницата да биде казниво и според законодавството на Страната молител и на замолената Страна, овој услов во поглед на фискалните кривични дела ќе биде исполнет ако кривичното дело е казниво според законот на Страната молител и одговара на дело од иста природа според законодавството на замолената

---

²⁴ Овие институти ги познава и македонскиот Закон за меѓународна соработка во кривичната материја. Види член 4 од истиот.

²⁵ Закон за ратификација на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, со Додатен протокол (Службен весник на РМ бр. 32 од 26.5.1999 година).

²⁶ Овој протокол е потпишан во Стразбур на 17 март 1978 година.

Страна. Барањето не може да се одбие поради тоа што законодавството на замолената Страна не го наметнува истиот вид даноци, царини или не содржи исти даночни, царински или девизни прописи како законодавството на Страната молител. Според член 3, Конвенцијата ќе се применува и на: а) доставувањето документи за извршување казна, наплата на парична казна или трошоци на постапката; б) мерките што се однесуваат на одлагање изрекување казна или нејзино извршување, на условно отпуштање, на одлагање на почетокот на извршување на казната или на прекин на нејзиното извршување.

Донесувањето на Законот за ратификација на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, со Додатен протокол, во 1999 година, укажува на фактот дека нашата држава уште во првите години по нејзиното осамостојување била цврсто решена да се приклучи на европските држави и да изврши модификација на своето национално законодавство и во оваа област од кривичната материја.

Консултативниот Совет на европските судии (КСЕС) на 19 ноември 2010 година, во Стразбур, усвои Мислење (бр. 13) за улогата на судиите во однос на другите функции на државата и другите актери во извршувањето на судските одлуки²⁷.

КСЕС го изготви ова Мислење врз основа на одговорите на прашалникот доставен од 34 земји членки. Одговорите на речиси сите земји членки укажуваат на постоење на сериозни пречки за делотворно и соодветно извршување на судските одлуки. Овие пречки се јавуваат во граѓанската, управната и кривичната сфера. Во однос на граѓанските и управните случаи, земјите членки известуваат, конкретно, за сложени и скапи постапки на извршување. Што се однесува на кривичните случаи, земјите членки известуваат за, на пример, несоодветни услови во затворите и лабавост во извршувањето на казните.

Според ова Мислење, извршувањето треба да се сфати како стапување во сила на судските одлуки, како и на други судски или несудски извршни наслови. Тоа може да содржи налог нешто да се направи, да се воздржи од правење или да се плати она што е досудено. Тоа може да вклучува и парични казни или затворски санкции.

Ефективното извршување на обврзувачка судска одлука е основен елемент на владеењето на правото. Неопходно е да се обезбеди доверба на јавноста во авторитетот на судството. Судската независност и правото на правично судење (член 6 од ЕКЧП) се доведуваат во прашање доколку не се изврши одлуката.

За да се спроведува одлуката, таа мора да биде прецизна и јасна во одредувањето на обврските и правата што се применуваат со цел да се избегнат секакви пречки за ефективно извршување.²⁸

Одлуките на Судот покажуваат дека во некои случаи, законодавната или извршната власт се обидуваат да влијаат врз извршувањето преку одбивање или укинување или отфрлање помош на полицијата. Тие, исто така, се мешаат во парници што се во тек преку усвојување одредби, честопати декларирани како ретроактивни или толкувачки со цел да се смени предвидливиот исход на еден или повеќе судски случаи или преку воведување нови правни лекови за нивно преиспитување.²⁹

---

²⁷ Мислење (бр. 13) за улогата на судиите во однос на другите функции на државата и другите актери во извршувањето на судските одлуки. Достапно на: <https://rm.coe.int/16807482cc>

²⁸ Погледнете го: Приваликхин против Русија од 12 мај 2010 година. Судот потврди дека со цел да се одлучи дали доцнењето со извршувањето било разумно, Судот ќе разгледа колку биле сложени извршните постапки, како се однесувале барателот и властите и која била природата на доделеното (исто така, погледнете го Рејлиан против Русија, бр. 22000/03, § 31, 15 февруари 2007 година).

²⁹ Погледнете го, на пример, Имобиљаре Сафи против Италија, 28 јули 1999 година и други 156 случаи против Италија; Зилински и Прадал и Гонзалес и други против Франција, 28 октомври 1999 година; Кабурдин против Франција, 11 април 2006 година.

Токму поради ова, во Мислењето на КСЕС се наведува дека: „Извршувањето на одлуката не смее да биде поткопано од надворешна интервенција, било од извршната или законодавната власт, преку наметнување ретроактивна законска регулатива“.

Во поглед на улогата на судиите во извршувањето на судските одлуки во кривични случаи, во Мислењето на КСЕС се наведува дека:³⁰ „Во кривичните случаи, почитувањето на владеењето на правото бара целосно спроведување на кривичните санкции или казни без разлика на природата на изречената санкција. Оттука, земјите членки треба да се воздржуваат од развивање политики на изрекување помали казни што всушност не се извршуваат, било од буџетски причини, било поради недостиг на затворско сместување или експедитивност. Исходот од таквите политики е поткопување на авторитетот на процесот на донесување одлуки, и со тоа на самото владеење на правото“.

Казната може да добие форма на затворска казна, парична казна или друга санкција (на пример: одземање возачка дозвола, забрана за вршење дејност и др.). Општо правило е дека конкретното спроведување на таквите казнени мерки не е задача на судијата; таквите мерки треба да ги спроведат обвинителите, полициските власти или некој друг надлежен управен орган. Без оглед дали се јавни или приватни лица, извршителите може да бидат назначени од судија или од друг надлежен орган за да извршуваат такви должности. Во секој случај, извршувањето на таквите овластувања и спроведувањето на казнените мерки имаат директни последици по поединечните права. Улогата на судијата е да ги почитува и гарантира таквите права во рамките на извршувањето на судските одлуки.

Казната затвор може да се разгледа од две различни позиции. Првата се однесува на модалитетите на извршување на казната, имено, времетраењето и начинот на спроведување што може да вклучува прашања како што се намалување на казната, условно пуштање, ограничен притвор или условно ослободување под судски надзор или електронско следење. Втората позиција се однесува на физичките или психолошките услови или ефектите од казната затвор, што може да доведе до појава на прашања што се однесуваат на законитоста на самото затворање или условите на затворањето.

Во некои земји членки, модалитетите на извршување на казнената мерка може да бидат во рамките на функцијата на судијата. Во други земји членки, со оваа категорија се занимава одбор за условно ослободување или други управни тела. Во секој случај, спроведувањето на таквите мерки мора да биде подложено на правичност во процедурата и судскиот надзор и ревизија.

Секакво менување во природата или локацијата на притворот, на пример, сместување во психијатриска институција поради менталното здравје на затвореникот, мора да биде подложено на право на жалба или судска ревизија.

Лишувањето од слобода или од каква и да е природа секогаш мора да биде во согласност со член 3 и член 8 од ЕКЧП. Лице лишено од слобода од страна на властите или осуден затвореник во ниеден момент не смее да биде подложено на нечовечки или понижувачки постапки. Човечкото достоинство мора да се штити цело време додека трае притворот. Барањата од членот 8.1 од ЕКЧП (почитување на приватниот и семејниот живот), исто така, мора да се исполни во согласност со одредбите од членот 8.2 од ЕКЧП (можност за мешање од страна на државните власти). Обврска на судијата е да ги штити и брани овие права и гаранции што важат за сите земји членки.

Во некои земји членки, судијата по службена должност врши надзор на условите во затворите. Во други земји членки, судијата не може да дејствува по службена должност во однос на ова прашање. Без разлика кој систем е во сила, законодавството на

---

³⁰ Види (цит.): Мислење (бр. 13) за улогата на судиите во однос на другите функции на државата и другите актери во извршувањето на судските одлуки. Достапно на: <https://gm.coe.int/16807482cc>

секоја земја членка треба да му овозможи на осуденото лице советување, како и изнесување на случајот пред судија од страна на обвинителството секогаш кога условите од дефиницијата ги повредуваат основните права гарантирани со членовите 3 и 8 од ЕКЧП. Оваа законска регулатива, исто така, треба да обезбеди механизми што ќе овозможат независни управни тела да вршат надзор врз условите во затворите и, по потреба, одреден случај да го пратат пред суд.

Контактите меѓу судија и извршните власти (Министерство за правда, затворските власти, социјалните служби, директорите на затворите), генерално, ќе бидат ограничени на оспорените прашања поврзани со извршувањето, било во случај кога таквите власти се испитуваат за условите на притворот или модалитетите на спроведување на казната, било случај кога од нив се бара да го дадат своето мислење за тоа како да се спроведе казната. Во сите случаи, судијата мора да ги преземе сите потребни чекори за да ги обезбеди сите релевантни информации од страна на властите. Овие власти, исто така, мора да обезбедат и да поднесат такви информации до странките што оспоруваат некое релевантно прашање.

Спроведувањето казни мерки што не вклучуваат лишување од слобода може да има последици по имотот (на пример: парични казни, конфискации или затворање на фирмата) или да влијаат врз личните права (на пример: забрана да се практикуваат одредени права, одземање возачка дозвола). Сите вакви прашања може да покренат правни прашања. Осуденото лице мора да може да му се обрати и да побара од судијата да ги разгледа сите спорови што произлегуваат од тоа.

Исто така, неопходно е да се осигури дека судиите, кои се одговорни за извршување казни, ќе имаат соодветна обука што ќе им овозможи јасно да ги сфатат сите правни, технички, социјални и човечки димензии на ова прашање. Таквата обука мора да биде добро обмислена и водена преку интеракција со сите власти или служби што се вклучени во процесот на спроведување, вклучително судиите, обвинителите, функционери од министерствата, затворскиот персонал и управата, директорите на казнено-поправните институции, како и социјалните работници, адвокатите и други.

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА И ПРЕПОРАКИ

Тргувајќи од фактот дека националните државни граници не се пречка за добро организирани извршители на сериозни кривични дела, сметам дека тие не треба да бидат пречка ниту за органите што се занимаваат со откривање, гонење и процесирање сторители на кривични дела.

Имено, главните предизвици во оваа насока се зголемената операбилност на сторителите на кривични дела, употребата на современа технологија и користењето интернационални банкарски и финансиски услуги. Следствено на тоа, потребно е воспоставување и зајакнување добра институционална соработка на ниво на органи за внатрешни работи, истражни органи, обвинители и правосудни органи, што може да резултира со спроведување ефикасна кривична постапката.

Преку правните институти екстрадиција, извршување на странска кривична пресуда и трансфер на осудени лица се развива софистициран (казнено)правен систем чија ултимативна цел мора да биде санкционирање на лицата што сториле определено кривично дело.

Неспорниот факт дека многу држави донесоа закони што овозможуваат обезбедување помош на странски судски системи, како и зголемениот број држави што се обврзани со меѓународните билатерални и мултилатерални конвенции или договори за обезбедување меѓусебна правна помош во кривичните предмети е тренд што ветува напредок во оваа област.

Признавањето на кривичната пресуда што е донесена во одредена држава, под услови и во постапка пропишани со закон, е од исклучително значење во процесот на олеснување на меѓународната правна соработка помеѓу државите, а особено во поглед на сузбивањето на сериозните облици на организиран криминал.

Извршувањето на странски кривични пресуди претставува еден вид развиена меѓународна соработка што се реализира меѓу државите со цел ефикасно и брзо казнување на лицата што имаат сторено кривични дела, а сè со цел остварување на правдата.

Воедно, со признавањето и извршувањето на странски кривични пресуди, ќе се овозможи ефективност, ефикасност и целисходност на самата кривична постапка. Имено, екстрадицијата и трансферот на осудените лица траат многу повеќе, отколку признавањето на странската кривична пресуда.

Во оваа насока, потребно е нашата држава да ги следи современите правни системи, да обезбеди владеење на правото и од аспект на признавањето и извршувањето на странски кривични пресуди, со цел да изградиме современ правен систем што сериозно ќе му се спротивстави на криминалот.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Bouzat – Pinatel. (1970). *Traité de droit pénal et de criminology*, Tome II – *Procédure pénale*, Deuxième éd., Paris.
2. Камбовски Владо (1998), „Меѓународно казнено право“, Скопје: Просветно дело.
3. Камбовски Владо (1984), „Признавањето и извршувањето на странски кривични пресуди“, Скопје: Правна мисла.
4. Конеска Маја, Милошески Владимир и Маркоски Александар (2016), „Меѓународна соработка во кривичната материја: прирачник за практичари“, Скопје: ОБСЕ.
5. Krapac Davor. (1987). *Međunarodna krivičnopravna pomoć*, Zagreb: Informator.
6. Карчева Сања (2015), „Казненоправна помош во кривичната материја“ (магистерски труд), Штип: Правен факултет.
7. Калаџиџев Гордан, Лажетик Гордана, Неделкова Лидија, Денковска Маја, Тромбева Мери, Витларов Тодор, Јанкуловска Павлина и Кадиев Дељо (2018), „Коментар на Законот за кривичната постапка“, Скопје: ОБСЕ.
8. Сулејманов Зоран (1999), „Извршување на странска кривична пресуда“, Скопје: МРКК, год. 6, бр. 1-22.
9. Pedro Caeiro and Carolina Carvalho. (2018). *Recognition of Foreign Penal Judgments*. Oxford Bibliographies Online. Available on: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199796953/obo-9780199796953-0165.xml>
10. Прирачник за меѓународна правна помош во кривичната материја. Проект: „Зајакнување на правната соработка во граѓанската и кривичната материја“ (МК 12 IB JH 01 TWL). Проектот го спроведува: Центар за меѓународна правна соработка (CILC). Декември 2016 година, стр. 6. Достапно на: <http://prosecutorsnetwork.org/uiimages/Final%20Manual%20Criminal%20Law%20Macedonian%20version%206%20December%202016.pdf>
11. Мислење (бр. 13) за улогата на судиите во однос на другите функции на државата и другите актери во извршувањето на судските одлуки. Достапно на: <https://rm.coe.int/16807482cc>
12. Закон за меѓународна соработка во кривичната материја (Службен весник на Република Македонија бр. 124/2010).

13. Закон за кривичната постапка (Службен весник на Република Македонија бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018).
14. Кривичен законик (Службен весник на Република Македонија бр. 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/2011, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 82/2013, 14/2014, 27/2014, 28/2014, 41/2014, 115/2014, 132/2014, 160/2014, 199/2014, 196/2015, 226/2015, 97/2017 и 248/2018).
15. Закон за ратификација на Европската конвенција за меѓусебна правна помош во кривичната материја, со Додатен протокол (Службен весник на РМ бр. 32 од 26.5.1999 година).

**ENFORCEMENT OF FOREIGN CRIMINAL JUDGMENT:
LEGAL REGULATION IN THE MACEDONIAN LEGISLATION AND
INTERNATIONAL RECOMMENDATIONS IN THE EXECUTION OF
THE COURT DECISIONS**

1.04 Professional Article
UDK 316.624(049.3)

Summary

The subject of analysis of this paper is the enforcement of foreign criminal judgment. The starting point for the analysis will be the Law on International Cooperation in the Criminal Matters. At the same time, for the purpose of more successful and more qualitative analysis of this topic, bilateral and multilateral agreements, which our country has concluded and ratified with other countries and / or organizations, will be listed. Furthermore, in the paper, through analysis of domestic and foreign legal literature, as well as legal acts - the manner of execution of foreign criminal judgments by the requesting country in the requested State will be shown. In today's modern times of life, it is necessary to limit the traditional belief and the view that only the state that has passed the verdict - must enforcement it. However, modern forms of serious (organized) crime, with new emergent forms and different intensity, do not know national boundaries. Consequently, when we have a crime without borders, we need to modernize the system and the forms of punitive repression. Enforcement of foreign criminal judgments is an important form from the aspect of the contemporary fight against crime.

Keywords: *international cooperation, criminal prosecution, criminal justice, criminal-legal assistance, enforcement of foreign criminal judgment.*

---

³¹ The author is Master of Laws in the field of Criminal law and Master of Security Science. E-mail: ilija_jovanov@yahoo.com.